

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Digitaalinen väkivalta seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvassa ihmiskaupassa

Verkkovälitteisen määräysvaltaan ottamisen ilmeneminen ja tunnistaminen

Ihmiskaupan ehkäisy ja torjunta OT00BF79

ON-työ

Laatijat:

Emilia Nissinaho ja Helmi Koskinen

9.5.2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ

Oppiaine: Oikeustiede

Tekijät: Emilia Nissinaho ja Helmi Koskinen

Otsikko: Digitaalinen väkivalta seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvassa ihmiskaupassa

Ohjaajat: Venla Roth ja Jani Hannonen

Sivumäärä: IX + 28 sivua

Päivämäärä: 9.5.2025

Tässä opinnäytetyössä tutkimme digitaalista väkivaltaa osana rikoslain 25:3:n ihmiskaupan tunnusmerkistöä. Tämä opinnäyte on tehty Ihmiskaupan ehkäisy ja torjunta -kurssilla kirjoitetun seminaarityön pohjalta, jonka tekemiseen osallistuivat lisäksi Aino Juntunen, Maisa Lyra ja Moona Riihimäki. Tutkimus on toteutettu oikeusdogmaattisin menetelmin eli keskeistä on voimassa olevan oikeuden systematisointi ja tulkinta. Tuomme esiin digitaalisen väkivallan osana ihmiskaupan tunnusmerkistön tarkoittamaa määräysvaltaan ottamista sekä seksuaalista hyväksikäyttöä. Digitaalinen väkivalta on käsite, joka on vielä tällä hetkellä kansallisessa lainsäädännössämme tuntematon ja jota on tutkittu kansainvälisessäkin mittakaavassa varsin vähän. Tutkimuksissa digitaalista väkivaltaa on aikaisemmin käsitelty lähinnä lähisuhdeväkivallan kontekstissa.

Määräysvaltaan ottamisella tarkoitetaan rikoslain 25:3:n tunnusmerkistön käsitettä, jonka sanamuodon mukainen merkitys on häilyvä. Määrittelemme määräysvaltaan ottamista tukeutuen kansallisiin sekä kansainvälisiin oikeuslähteisiin. Esittelemme myös ihmiskaupan keinojen ja määräysvallan välistä suhdetta ja pyrimme hahmottamaan digitaalisen väkivallan osana tätä kokonaisuutta.

Koska digitaalista väkivaltaa ei ole säädetty lakiin, arvioimme myös rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta ja erityisesti kirjoitetun lain vaatimusta. Katsomme tutkimuksessa esiin tuomiemme oikeudellisiin ilmiöihin ja oikeuslähteisiin nojaten, että nykyisen lainsäädännön valossa digitaalinen väkivalta voi tulla arvioitaessa osana ihmiskaupan tunnusmerkistön täyttymistä seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvassa ihmiskaupassa.

Avainsanat: digitaalinen väkivalta, määräysvaltaan ottaminen, psykologinen kontrolli, ihmiskauppa, laillisuusperiaate

Lähteet.....	IV
Lyhenteet	IX
1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tausta.....	1
1.2 Tutkimuskysymykset, tutkielman rakenne ja tutkimusmenetelmät.....	3
2 Digitaalinen väkivalta	5
2.1 Digitaalisen väkivallan määrittely.....	5
2.2 Digitaalista väkivaltaa sisältävät ilmiöt	8
2.2.1 Vainoaminen.....	8
2.2.2 Grooming.....	9
2.2.3 Psykologinen kontrolli.....	11
3 Määräysvaltaan ottaminen.....	14
3.1 Määräysvaltaan ottaminen ihmiskaupan tunnusmerkistössä	14
3.2 Digitaalinen väkivalta määräysvaltaan ottamisen keinona	16
3.3 Verkkovälitteinen ihmiskauppa tuomioistuimen ratkaistavana.....	22
4 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	27

Lähteet

Kirjallisuus

- Attila, Henna – Pietiläinen, Marjut, Joka neljäs kokenut digitaalista väkivaltaa verkossa – yleistyvällä ilmiöllä vakavia seurauksia. Tilastokeskus 2023. (<https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/joka-neljas-kokenut-digitaalista-vakivaltaa-verkossa-yleistyvalla-ilmioilla-vakavat-seuraukset>, Luettu 13.2.2025).
- Campana, Paolo, Online and technology-facilitated trafficking in human beings – Full report. Council of Europe 2022.
- Carter, Elisabeth, Distort, Extort, Deceive and Exploit: Exploring the Inner Workings of a Romance Fraud. *The British Journal of Criminology* 61(2) 2021, s. 283–302.
- Cho, Yeokil – DioGuardi, Sherri – Nickell, Tammy – Lee, Wanhee, Indirect cyber violence and general strain theory: Findings from the 2018 Korean youth survey. *Children and Youth Services Review*, 121(2021) 2021.
- Cybercrime Convention Committee (T-CY), Mapping study on cyberviolence. Euroopan neuvosto 2018.
- Euroopan komissio, Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Ihmiskaupan torjuntaa koskeva EU:n strategia. 2021.
- Euroopan tasa-arvoinstituutti, Naisiin ja tyttöihin kohdistuva verkkoväkivalta. 2017.
- Europol, The challenges of countering human trafficking in the digital era. 2020.
- Harris, Bridget A – Woodlock, Delanie, Digital Coercive Control: Insights from two landmark domestic violence studies. *British Journal of Criminology* 59(3) 2019, s. 530–550.
- Husso, Marita – Piippo, Sisko – Houtsonen, Jarmo – Mela, Marianne – Tihveräinen, Sonja – Haapanen, Jasmina – Hakkarainen, Louna – Knihtilä, Anna, Naisiin kohdistuvaan digitaaliseen väkivaltaan puuttumisen haasteet poliisin työssä, rikosprosessissa ja tukipalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:65. Valtioneuvoston kanslia 2024.

- Juusola, Aino – Simola, Tanja – Tasa, Janita – Karhu, Eveliina – Sillfors, Pauliina, Grooming lasten silmin -selvitys lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä. Pelastakaa lapset 2021.
- Jyrkkiö-Shamsi, Terhi, Rangaistuksen määrääminen ihmiskaupparikoksissa, s. 77–103 teoksessa Koponen, Pekka – Lahti, Raimo – Elo, Elina (toim.), Valittuja kysymyksiä rikos- ja prosessioikeudesta 1. Helsingin hovioikeus 2018.
- Kainulainen, Heini - Niemi, Johanna, Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikosoikeudellisessa järjestelmässä, s.138–155 teoksessa Niemi, Johanna – Kainulainen, Heini – Honkatukia, Päivi (toim.), Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino 2017.
- Kanerva, Janne – Salonen, Mirja, Ihmiskauppatyöryhmän mietintö. Oikeusministeriö 2012.
- Koivukari, Kristiina – Korkka-Knuts, Heli – Mahmood, Venus – Melander, Sakari: Ihmiskauppa ja sen lähirikokset. Säännösten soveltamiskäytäntö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:18. Valtioneuvoston kanslia 2022.
- Korkman, Julia, Ihmiskauppa: Pakottava kontrolli ja rikostutkintaan liittyvä kuulustelu. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI) Policy brief 2/2023.
- Lamminpää, Wilma, “Oot niin söpö eikö voitais nähdä?” Grooming-ilmiö sosiaalisessa mediassa. Poliisiammattikorkeakoulu 2019.
- Lappi-Seppälä, Tapio – Rautio, Ilkka – Hakamies, Kaarlo – Helenius, Dan – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo, Rikosoikeus. SanomaPro 2013. Päivitetty 15.1.2025. (<https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/GAHBGXCTDG>, Luettu 4.3.2025).
- Melander, Sakari, Kriminalisointiperiaatteiden ja perustuslakivaliokunnan rangaistavaksi säätämisen hyväksyttävyydelle asettamien edellytysten konkretisointi ja operationalisointi. Oikeusministeriö 2024.
- Määttä, Tapio – Paso, Mirjami, Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. Uudistettu painos. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2022.
- Nousiainen, Kevät - Pentikäinen, Merja, Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä, s. 51–67 teoksessa Niemi, Johanna – Kainulainen,

- Heini – Honkatukia, Päivi (toim.), Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino 2017.
- O'Brien, Wendy – Maras, Marie-Helen, Technology facilitated coercive control: response, redress, risk and reform. *International review of law, computers & technology* 38(2) 2024, s. 174–194.
- Prpic, Martina, Human trafficking: The gender dimension. European Parliament 2024.
- Rintala, Matti, Hovioikeuden ratkaisu – perustelut ja oikeuslähdeoppi: Havaintoja Helsingin hovioikeuden helmikuussa 2005 ratkaisemista rikosasioista, s. 257–298 teoksessa Huovila, Mika – Lahti, Raimo – Ojala, Timo (toim.), Rikostuomion perusteleminen. Helsingin hovioikeus 2005.
- Roth, Venla – Luhtasaari, Mia, Suomi torjuu ihmiskauppaa: Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma. Oikeusministeriö 2021.
- Ruuskanen, Elina, Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023. Oikeusministeriö 2020.
- Saarenmaa, Kaisa – Kohvakka, Rauli, Median merkitys on kasvanut pandemian aikana – monet ikäihmiset ovat ottaneet melkoisen digiloikan. Tilastokeskus 2021. (<https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/median-merkitys-on-kasvanut-pandemian-aikana-monet-ikaihmiset-ovat-ottaneet-melkoisen-digiloikan>, Luettu 12.2.2025).
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Hyttinen, Tatu, Rikosoikeuden yleinen osa: vastuupöytäkirja. 3., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2019.
- Tintori, Antonio – Ciancimino, Giulia – Bombelli, Ilaria – De Rochhi, Daniele – Cerbara, Loredana, Children's Online Safety: Predictive Factors of Cyberbullying and Online Grooming Involvement. *Societies* 13(47) 2023, s. 47–.
- Tolvanen, Matti – Silvennoinen, Elisa, Selvitys henkisen väkivallan rangaistavuudesta ja vainoamisen oikeuskäytännöstä Suomessa. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:20. Oikeusministeriö 2023.
- Viuhko, Minna, Aktiivisia toimijoita vai passiivisia ideaaliuhreja? Ihmiskaupan uhrien rajoitettu toimijuus. *Oikeus* 4/2023, s. 385–404.
- Wang, Fangzhou, Breaking the silence: Examining process of cyber sextortion and victims' coping strategies. *International Review of Victimology* 31(1) 2025, s. 91–116.

Woodlock, Delanie – McKenzie, Mandy – Western, Deborah – Harris, Bridget:
Technology as a Weapon in Domestic Violence: Responding to Digital
Coercive Control. *Australian Social Work* 73(3) 2020, s. 368–380.

Zamfir, Ionel – Murphy, Colin, *Cyberviolence against women in the EU*. European
Parliament 2024.

Virallislähteet

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen
liittyviksi laeiksi 34/2004 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen
liittyviksi laeiksi 103/2014 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja
poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta 19/2013 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan
lainsäädännön uudistamiseksi 44/2002 vp.

LaVM 4/2004 vp. Lakivaliokunnan mietintö: HE:stä 34/2004 vp laiksi rikoslain
muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

LaVM 15/2014 vp. Lakivaliokunnan mietintö: HE:stä 103/2014 vp laiksi rikoslain
muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Oikeustapaukset

KKO 2015:89

KKO 2017:50

KKO 2017:51

KKO 2021:59

KKO 2022:2

KKO 2022:8

Turun HO 29.11.2018 152819

Helsingin HO 6.7.2022 127976

S.M v. Kroatia, app. no. 60561/14 (19.7.2018)

Volodina v. Venäjä app. no. 41261/17 (4.11.2019)

Buturugă v. Romania app. no. 56867/15 (11.2.2020)

Luca v. Moldovan tasavalta app. no. 55351/17 (17.10.2023)

Jasutis ja Šimaitis v. Liettua, app. no. 28186/19 ja 29092/19 (12.02.2024)

M.Ș.D v. Romania, app. no. 28935/21 (03.12.2024)

Medialähteet

Eurostat, 59% of EU individuals using social networks in 2023. Eurostat 19.3.2024.

<https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240319-1> (Luettu 12.2.2025).

Muut internet-lähteet

Digitaalinen väkivalta. Terveystieteiden tutkimuskeskus 2024.

<https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/digitaalinen-vakivalta> (Luettu 12.2.2025).

Digitaalinen väkivalta ja vaino. Rikosuhripäivystys. <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/digitaalinen-vakivalta-ja-vaino/> (Luettu 12.2.2025).

Kuvilla kiristäminen eli sextortion. Naisten Linja 2024. <https://naistenlinja.fi/kuvilla-kiristaminen-sextortion/> (Luettu 28.2.2025).

Measuring the prevalence of online violence against women. The Economist Intelligence Unit 2021. <https://onlineviolencewomen.eiu.com/> (Luettu 12.2.2025).

Mitä on digitaalinen väkivalta? Naisten Linja 2024. <https://naistenlinja.fi/digitaalinen-vakivalta/> (Luettu 27.2.2025).

Lyhenteet

EIGE	European Institute for Gender Equality (<i>Euroopan tasa-arvoinstituutti</i>)
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
EU	Euroopan unioni
GRETA	The Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (<i>Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmä</i>)
HE	Hallituksen esitys
Istanbulin sopimus	Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta
KKO	Korkein oikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
RL	Rikoslaki (39/1889)
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
vp	valtiopäivät
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Teknologian jatkuvan kehityksen ja viestintäjärjestelmien sähköistymisen myötä verkkohäirinnän ja väkivallan mahdollisuudet sekä keinot ovat lisääntyneet merkittävästi.¹ Covid-19-pandemian osaltaan aiheuttama jopa 50–70 % kasvu internetin käytössä on entisestään lisännyt haavoittuvuutta verkossa tapahtuvalle väkivallalle.² Tilastokeskuksen mukaan suomalaisista 16–89-vuotiasta jopa 69 prosenttia käytti erilaisia sosiaalisen median palveluita vuonna 2020, kun taas Euroopan unionin (EU) alueella vastaava lukema oli 59 prosenttia vuonna 2023.³

Näin ollen myös huoli verkkovälitteisen ihmiskaupan tunnistamisen ja torjunnan haasteista on nostanut päätään, sillä verkkoalustojen rooli ihmiskaupassa on nykyään merkittävä.⁴ Erityisesti hyväksikäyttö ja uhrien värväminen ovat siirtyneet verkkoon, jossa sopivan uhrin profilointi, materiaalin jakaminen sekä tekijän anonymiteetin säilyttäminen voivat olla helpompaa.⁵ Ihmiskaupan verkkoon siirtyneissä tekotavoissa korostuu etenkin seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuva ihmiskauppa, jonka uhreja ovat erityisesti naiset ja tytöt.⁶ Niin ikään Suomen ihmiskaupan vastaisessa torjuntaohjelmassa juuri digitaalinen väkivalta ja verkkovälitteinen ihmiskauppa ovat kansalaisjärjestöjen kuulemisissa korostuneet huolenaiheina, erityisesti nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan suhteen.⁷ Edelleen ihmiskaupan torjuntaa koskevassa Euroopan komission esittämässä strategiassa vuosille 2021–2025 verkkoympäristöön koronapandemian myötä siirtyneeseen ihmiskauppaan kiinnitetään erityistä huomiota.⁸

Ihmiskauppa on ihmisen vapautteen kohdistuva vakava rikos, joka on kriminalisoitu Suomessa vuonna 2004. Määräysvaltaan ottaminen on ollut yksi tunnusmerkistössä listatuista ihmiskaupan tekotavoista vuodesta 2015 lähtien, korvaten aiemman “valtaanottamisen” käsitteen tekotapana. Vuoteen 2022 mennessä määräysvaltaan ottamista on

¹ Ruuskanen 2020, s. 39.

² Measuring the prevalence of online violence against women 2021.

³ Saarenmaa – Kohvakka 2021; Eurostat 19.3.2024.

⁴ Euroopan komissio 2021, osa 4.3; Campana 2022, s. 9.

⁵ Campana 2022, s.11–12, 33.

⁶ Campana 2022, s. 8; Prpic 2024, s. 1.

⁷ Roth – Luhtasaari 2021, s. 34–38.

⁸ Euroopan komissio 2021, osa 4.3.

tuomioistuinkäytännössä käsitelty vain ennen tunnusmerkistön vuoden 2015 muutoksia, jolloin valtaanottamisen arvioinnissa korostui etenkin fyysinen valtaanottaminen tai fyysinen väkivalta.⁹ Korkein oikeus on arvioinut valtaanottamista törkeän ihmiskaupan tapauksessa KKO 2014:80, jonka mukaan aikaisemman tunnusmerkistön “esitöiden mukainen tulkinta näyttäisi rajaavan valtaanottamisen tilanteisiin, joissa henkilön vapaus riistetään fyysistä liikkumisvapautta rajoittamalla ja sen lisäksi hänet alistetaan toisen vallintaan rinnastuvan määräämisvallan alaiseksi.”¹⁰ Tapauksessa KKO 2022:2 korkein oikeus on kuitenkin ottanut perusteluissaan huomioon, että lain esitöiden mukaan turvatonta tilaa tai riippuvaista asemaa ei tule tulkita suppeasti ja näiden hyväksikäyttö voi johtua myös psyykkisten keinojen käytöstä.¹¹ Näin ollen lainsäätäjän suhtautuminen määräysvaltaan ottamiseen on muuttunut enemmän kohti psykologisen kontrollin sekä tahdonvapauden arviointia, jota painotamme myös tässä tutkimuksessa.

Oikeuskäytäntöä määräysvaltaan ottamisesta on suppeasti. Käsitteen kansallisen luonteen vuoksi tekotavasta ei suoraan sovellettavia sääntöjä löydy myöskään kansainvälisestä oikeudesta.¹² Niin ikään verkkovälitteisen henkisen väkivallan, tässä tutkimuksessa digitaaliseksi väkivallaksi kutsutun ilmiön tutkimus on varsin vähäistä, ja liittyy pääasiassa lähisuhdeväkivallan kontekstiin.¹³ Oikeuskäytäntöä verkkovälitteisistä rikoksista toki on esimerkiksi ratkaisuina vainoamisesta, pahoinpitelystä ja lapsen houkuttelusta seksuaalisiin tarkoituksiin, joista viimeksi mainittu rinnastuu pitkälti myöhemmin tarkastelemaamme grooming -ilmiöön. Digitaalisen tekemuodon suhtautumista fyysiseen tekemuotoon on kuitenkin käsitelty tuomioistuinkäytännössä varsin harvoin. Määräysvaltaan ottamista ja digitaalista väkivaltaa koskeva aukko oikeuskäytännössä ja oikeustieteellisessä tutkimuksessa konkretisoituu tarkasteltaessa verkkovälitteistä ihmiskauppaa, jossa uhri otetaan määräysvaltaan digitaalisen väkivallan välityksellä. Tutkimuksemme yhdistelee digitaalisen väkivallan ja määräysvallan määritelmää selvittäen ensinnäkin, riittävätkö olemassa olevat oikeuslähteet verkkovälitteisen määräysvaltaan ottamisen tunnistamiseen ja tuomitsemiseen osana ihmiskauppaa, ja toiseksi, soveltuuko nykyinen lainsäädäntö esitöineen verkkovälitteiseen ihmiskauppaan laillisuusperiaatteen näkökulmasta.

⁹ Koivukari ym. 2022, s. 148.

¹⁰ KKO 2014:80, kohta 36.

¹¹ KKO 2022:2, kohta 15.

¹² Aiempaa tutkimusta määräysvaltaan ottamisesta ihmiskaupan tekotapana, ks. Koivukari ym. 2022.

¹³ Aiempaa tutkimusta digitaalisesta väkivallasta ja sen määritelmästä, ks. Euroopan neuvosto 2018, Euroopan tasa-arvoinstituutti 2017, Harris –Woodlock 2019, Husso ym. 2024 ja Tolvanen – Silvennoinen 2023.

1.2 Tutkimuskysymykset, tutkielman rakenne ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, olisiko digitaalinen väkivalta mahdollista tunnistaa osana seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvaa ihmiskauppaa nykyisen lainsäädännön valossa, ja miten digitaalista väkivaltaa voidaan arvioida osana ihmiskaupan tunnusmerkistöä. Tarkastelemme, voiko psykologinen kontrolli syntyä myös digitaalisen väkivallan kautta, ja jos voi, voidaanko sen katsoa olevan määräysvaltaan ottamista. Tutkimuksessamme keskeistä on digitaalisen väkivallan ja määräysvallan käsitteiden yhteensovittaminen, ja pyrimmekin perusteellisen käsitteiden määrittelyn kautta selvittämään, riittäväkö nykyinen lainsäädäntö ja oikeuslähdeaineisto verkossa otetun määräysvallan tunnistamiseen ja tuomitsemiseen. Tutkimus keskittyy kansallisen ihmiskauppasäännöksen tulkintaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvan ihmiskaupan näkökulmasta. Työperäinen hyväksikäyttö, elinkauppa sekä pakkoavioliitto on rajattu tutkimusaiheen ulkopuolelle. Argumentaation tueksi hyödynnetään myös kansainvälistä tutkimusta ja oikeuskäytäntöä ihmiskaupasta sekä digitaalisesta väkivallasta.

Kappaleessa 2 käsittelemme digitaalisen väkivallan määritelmää ja sitä, millainen merkitys digitaalisella tekotavalla on tuomioistuimen arvioidessa tunnusmerkistön täyttymistä rikosasiassa. Kappaleessa 3 käsittelemme tarkemmin rikoslain ihmiskauppatunnusmerkistön rakennetta. Painopisteet ovat etenkin määräysvaltaan ottamisen määritelmässä, ihmiskaupan keinojen hahmottamisessa sekä näiden välisen syy-yhteyden tarkastelemisessa, jonka lisäksi analysoimme digitaalisen väkivallan ilmenemistä määräysvaltaan ottamisen keinona. Lopuksi käsittelemme kappaleessa laillisuusperiaatteen ja oikeuslähdeopin asettamia rajoituksia ja vaatimuksia verkkovälitteisestä ihmiskaupasta tuomitsemiselle.

Menetelmällisesti tutkimus yhdistelee teoreettista ja käytännöllistä lainoppia, eli se pyrkii tulkitsemaan ja systematisoimaan voimassa olevaa oikeutta.¹⁴ Pyrimme esittämään perustellun arviomme siitä, miten verkkovälitteistä ihmiskauppaa tuomioistuimessa käytännössä arvioitaisiin. Argumentaatiomme perustuu oikeustapausanalogioihin, akateemiseen tutkimukseen, lain esitöihin sekä rikosoikeuden yleisiin oppeihin. Teoreettista lainoppia hyödyntäen pyrimme lisäksi laajemmassa viitekehyksessä systematisoimaan verkkovälitteisen rikollisuuden tulkintaa suhteessa muihin tekemuotoihin. Systematisoinnin tavoitteena on johdonmukainen käsitys siitä, milloin digitaalinen toiminta on rikollista, niin

¹⁴ Määttä – Paso 2022, s. 3–4.

lainkäyttäjälle kuin maallikolle. Teoreettisen pohdintamme ytimessä on laillisuusperiaatteen toteutuminen verkkovälitteisistä rikoksista tuomittaessa.

2 Digitaalinen väkivalta

2.1 Digitaalisen väkivallan määrittely

Siinä missä digitaaliset teknologiat, kuten älypuhelimet ja sosiaalinen media mahdollistavat sujuvamman viestinnän ja helpottavat vuorovaikutusta, luovat ne myös edellytykset systemaattiselle häirinnälle, kiristämislle sekä henkeä uhkaavalle vainolle. Sosiaalisen median alustojen välityksellä uhreja voidaan muun muassa pelotella, heidän läheisiään voidaan uhkailla tai heidän kunniaansa voidaan loukata.¹⁵ Vuonna 2017 Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) julkaisi raportin, jonka mukaan yhden kymmenestä 15 vuotta täyttäneestä naisesta arvioitiin kokeneen digitaalista väkivaltaa.¹⁶ Vuonna 2023 Tilastokeskuksen julkaiseman tilaston mukaan joka neljäs Suomessa asuvista oli kohdannut digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaa väkivaltaa tai häirintää – näistä naisten osuus oli miehiä jonkin verran suurempi.¹⁷

Siitäkin huolimatta, että digitaalista väkivaltaa voidaan arvioida esiintyneen jo suhteellisen pitkän aikaa, on sen käsitteellistäminen suomalaisessa väkivaltakeskustelussa uusi ilmiö.¹⁸ Digitaalisen väkivallan määritelmää ei ole sisällytetty Suomen rikoslakiin (39/1889), eikä sitä sellaisenaan ole määritelty muuallakaan kotimaisessa lainsäädännössä. Yhtenevää linjaa digitaalisen väkivallan määritelmästä ei ole niin ikään saavutettu myöskään kansainvälisoikeudellisissa lähteissä. Verkon välityksellä tapahtuvaa väkivaltaa on lähtökohtaisesti pyritty arvioimaan erityisesti lähisuhdeväkivallan kautta, yhtenä sen ilmenemismuodoista. Esimerkiksi tapauksessa *M.Ş.D v. Romania* Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) totesi digitaalisen väkivallan olevan tiiviisti yhteydessä reaali maailmassa tapahtuvaan väkivaltaan, ja katsoi tärkeäksi huomioida sen erityisesti yhtenä perheväkivallan osa-alueena.¹⁹ Kansainvälisessä tutkimuksessa lähisuhdeväkivaltana toteutuvaan digitaaliseen väkivaltaan on viitattu esimerkiksi termillä digitaalinen pakottava kontrolli (*digital coercive control*), millä tarkoitetaan digitaalisten välineiden tai digitaalisen median käyttämistä kumppaneiden tai entisten kumppaneiden vainoamiseen, häiritsemiseen tai uhkailemiseen.²⁰ Niin ikään EIT on arvioinut digitaalista väkivaltaa (*online violence*)

¹⁵ Husso ym. 2024, s. 13.

¹⁶ Euroopan tasa-arvoinstituutti 2017, s. 1.

¹⁷ Attila ym. 2023.

¹⁸ Husso ym. 2024, s. 9.

¹⁹ *M.Ş.D v Romania*, kohta 119.

²⁰ Harris – Woodlock 2019, s. 530.

erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999, EIS) 8 artiklan (*oikeus yksityiselämään*) kautta. Ratkaisussa *Buturga v. Romania* EIT on määritellyt digitaalisen väkivallan (*cyberviolence*) lähisuhdeväkivallan muotona ja ratkaisussa *Volodina v. Russia* EIT katsoi, että valtio on rikkonut oikeutta yksityiselämään, kun se oli epäonnistunut suojelemaan uhreja toistuvalla digitaalisella väkivallalla.

Euroopan neuvosto on määritellyt digitaalisen väkivallan (*cyberviolence*) olevan “tietojärjestelmien käyttöä väkivallan aiheuttamiseen, edistämiseen tai sillä uhkaamiseen yksilöitä kohtaan, mikä johtaa tai todennäköisesti johtaa fyysiseen, seksuaaliseen, psykologiseen tai taloudelliseen vahinkoon tai kärsimykseen ja saattaa sisältää yksilön olosuhteiden, ominaisuuksien tai haavoittuvuuksien hyväksikäyttöä.”²¹ Kyseiseen määritelmään on viitattu myös edellä mainituissa EIT:n ratkaisussa *Buturugă v. Romania* sekä *Volodina v. Russia*.²² Nähdäksemme viimeksi mainittu määritelmä kuvaa kattavasti myös sitä, miten itse näemme digitaalisen väkivallan ja sen aiheuttamien vaikutusten käytännössä olevan sekä sitä, minkälaisista tulokulmista käsitettä olisi syytä ryhtyä vakiinnuttamaan. On kuitenkin edelleen syytä huomata, että Euroopan neuvosto on myös katsonut, että vaikka joitain digitaalisen väkivallan elementtejä on ruvettu ymmärtämään, aiheuttavat väkivallan digitaaliset muodot edelleen merkittäviä haasteita sekä lainsäädännöllisesti että ilmiön tunnistettavuuden kanssa.²³

Kansallisella tasolla Oikeusministeriön Naisiin kohdistuvan väkivallan vuoden 2020 torjuntaohjelmassa digitaalisen väkivallan on määritelty olevan väkivaltaa, vainoa ja seksuaalista häirintää, jossa hyödynnetään digitaalisia välineitä, kuten älypuhelinta tai tietokonetta, paikannuslaitteita tai sosiaalista mediaa. Tällaisen väkivallan on katsottu ilmenevän esimerkiksi nimittelynä, nolaamisena, vainoamisena taikka seksuaalisena häirintänä.²⁴ Torjuntaohjelman ohella digitaalista väkivaltaa on kansallisesti pyritty määrittelemään myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimesta, jonka määritelmän mukaan digitaalisella väkivallalla tarkoitetaan väkivallan muotoa, jossa uhria ”loukataan, kontrolloidaan, tarkkaillaan tai vahingoitetaan tieto- ja viestintäteknologian välityksellä”.²⁵

²¹ Cybercrime Convention Committee 2018, s. 5.

²² *Buturugă v. Romania* 2020, kohta 40; *Volodina v. Venäjä* 2021, kohta 24.

²³ Euroopan neuvosto 2018, s. 5

²⁴ Ruuskanen 2020, s. 39.

²⁵ Digitaalinen väkivalta 2024.

Rikosuhripäivystyksen nettisivujen mukaan digitaalisella väkivallalla ”tarkoitetaan ilmiötä, jossa jotakuta häiritään, kontrolloidaan, tarkkaillaan tai seurataan hyödyntäen teknologiaa.”²⁶

Kuten edellä esitetystä voidaan havaita, digitaalisen väkivallan määritelmä ja siihen liittyvä käsitteistö eivät ole täysin vakiintuneita, ja eri lähteet tulkitsevatkin digitaalista väkivaltaa eri tavoin. Edellä esitettyjen määritelmien ydinsisältö vaikuttaa kuitenkin olevan sama: uhuriin kohdistetaan väkivaltaa hyödyntäen tietojärjestelmiä ja digitaalisia välineitä. Kuitenkin käsitteen vakiintumattomuus vaikuttaa oletettavasti osaltaan myös siihen, miksi digitaalisen väkivallan esiintyvyydestä tehdyt raportit ja tilastot antavat toisistaan hieman poikkeaviakin lukuja. Oikeudellisen määritelmän puutteellisuuden taustalla on useita eri tekijöitä, joista yleisin lienee digitaalisen väkivallan näkeminen rikosoikeudessa muuna tekotapana, ei niinkään omana rikoksena. Kyseinen lähestymistapa noudattaa rikosoikeudellisen ultima ratio -periaatteen sisäistä ulottuvuutta, jolla on pyritty ennen kaikkea tunnusmerkistöjen tarkkarajaisuuteen ja toisaalta myös kattavuuteen, jotta jokaista tekomuotoa ei tarvitsisi kriminalisoida erikseen.²⁷ Kantaa käsitteen puuttumiseen on otettu myös Euroopan parlamentin tutkimuspalvelun selvityksessä vuodelta 2024, jossa digitaalisen väkivallan kattava määrittäminen todettiin haastavaksi erityisesti siitä syystä, että verkkovälitteisen väkivallan voidaan katsoa moninkertaistavan väkivallan eri ilmenemismuodot.²⁸ Tämän huomioiminen on tärkeää myös kansallisella tasolla. Digitaalinen ja fyysinen tekomuoto eivät aina täytä samoja vaatimuksia, minkä vuoksi onkin syytä tarkastella yleisemmin sitä, missä määrin vanhat kriminalisoinnit joustavat teknologian ja tekotapojen kehittyessä.

Fyysisen väkivallan tavoin myös digitaalinen väkivalta voi esiintyä epäsuorana. Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa tekijä ei kohdistaa väkivaltaa suoraan valitsemaansa uhuriin vaan käyttää hyväkseen esimerkiksi uhrille läheisiä henkilöitä, kuten tämän lapsia tai muuta perhettä, ja pyrkii tällä tavalla asettamaan uhrin haavoittuvaiseen asemaan.²⁹ Tällöin väkivallan tekijän ja väkivallan vaikutuksen kohteen välillä ei siis ole niin sanotusti suoraa yhteyttä. Epäsuoraa digitaalista väkivaltaa voi ilmetä uhrin ”selän takana”, jolloin tekijän tarkoituksena voi olla uhrin mustamaalaaminen, lähipiiristä ja muusta ryhmästä eristäminen taikka huhujen levittäminen.³⁰ Tekijä saattaa mustamaalaamisen kautta myös pyrkiä

²⁶ Rikosuhripäivystys.

²⁷ Melander 2024, s. 78–79.

²⁸ Zamfir – Murphy 2024, s. 2.

²⁹ Digitaalinen väkivalta 2024.

³⁰ Cho ym. 2021, s. 3.

kääntämään uhrin lähipiiriin tätä vastaan, joka on omiaan vaikeuttamaan uhrin kykyä ja mahdollisuutta avun hakemiseen.³¹

2.2 Digitaalista väkivaltaa sisältävät ilmiöt

2.2.1 Vainoaminen

Vaikka digitaalista väkivaltaa ei sellaisenaan ole kriminalisoitu, se voi sisältyä ja tulla tuomioistuimessa arvioitavaksi osana rikosten tunnusmerkistöä rikoksen tekotapana. Esimerkiksi rikoslain 25:7a:ssä kriminalisoitu vainoaminen voidaan toteuttaa niin lähi- kuin etäkontaktissa. Jo lain esitöissä todetaan, että viestintäteknologian mahdollistamien uusien häirintämuotojen vaikutus näkyy häirinnän ja uhkailun määrän kasvuna.³² Arkikielessä digitaalisesta vainoamisesta puhutaan silloin, kun vainoaja suorittaa toistuvaa, ei-toivottua yhteydenottamista, uhrin seuraamista, tarkkailemista tai uhkailua, taikka muuta vastaavaa vahingon aiheuttamista teknologiaa apunaan käyttäen. Tällöin kyse voi olla esimerkiksi jatkuvasta soittamisesta ja viestittelystä sekä vainon kohteen älylaitteiden ja sovellusten, kuten sähköpostin vakoilemisesta muun muassa vakoiluohjelmaa tai tietoon saatua salasanaa apuna käyttäen.³³ Vakoilun avulla vainoaja saattaa päästä selville vainon kohteen sijainnista ja jopa ilmestyä “sattumalta” tämän olinpaikan läheisyyteen.

Uhrin ei edellytetä nimenomaisesti kieltävän vainoajan toimia, ja esitöissä huomioidaankin uhrin kokeman pelon voivan alentaa toimintakykyä ja vaikeuttaa vainolta puolustautumista.³⁴ Kuten yleisesti digitaalisen väkivallan, myös digitaalisen vainon tunnistaminen saattaa olla haastavaa, sillä teot on mahdollista naamioida lieviksi, yksittäisiksi ja vähäpitoisiksi, jolloin ne voivat erityisesti ulkopuolisen näkökulmasta vaikuttaa varsin ymmärrettäviltäkin.³⁵ Vainoaja on voinut toimia myös anonyymina, jolloin hänen vastuuseen saattaminen voi vaatia erityisen aikaavievää selvitystyötä.

Yhteydenotot tyypillisimpänä vainoamisen tekemuotona kattavat varsin laajan skaalan aina sähköpostiviesteistä viestin sisältäviin verkkopankin tilisiirtoihin.³⁶ Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisussa KKO 2022:8 myös julkisten sosiaalisen median päivitysten katsotaan

³¹ Carter 2021, s. 298.

³² HE 19/2013 vp, s. 12–13.

³³ Mitä on digitaalinen väkivalta? 2024.

³⁴ HE 19/2013 vp, s. 51.

³⁵ Mitä on digitaalinen väkivalta? 2024.

³⁶ Tolvanen – Silvennoinen 2023, s. 24–25.

olevan rikoslain 25:7a:ssä tarkoitettua yhteydenottamista, etenkin kun tekijän liittäessä niihin uhrin käyttäjänimen uhri saa niistä ilmoituksen. Vastaaja oli julkaisujen ohella lähettänyt B:lle yli sata yksityisviestiä, joissa ehdoteltiin tapaamisia, ja jotka sisälsivät erinäisten kutsujen ohella myös soittopyyntöjä. Ratkaisussa todettiin, että myös ei-uhkaavat, mutta sinnikkäät yhteydenotot voivat aiheuttavaa pelkoon verrattavaa ahdistusta, joka voi pelon tavoin merkittävästi rajoittaa toimintakykyä, ja vastaaja tuomittiin vainoamisesta.³⁷

Lisäksi Helsingin ja Turun hovioikeudet ovat arvioineet sähköisten yhteydenottojen potentiaalia muodostaa uhkaa. Turun hovioikeus on katsonut osin sähköisiä kanavia ja sosiaalista mediaa hyväksi käyttäen tehtyjen yhteydenottojen aiheuttavan pelkoa.³⁸ Helsingin hovioikeus katsoi vuonna 2022, että sähköpostiviestien lähetetyt uhkaukset ja maalittaminen muodostivat konkreettisen uhan, joka oli niin ikään omiaan aiheuttamaan pelkoa.³⁹ Vainoamisen aiheuttamaa pelkoa ja ahdistusta on lainvalmistelumateriaaleissa kuvailtu invalidisoivaksi.⁴⁰ Pelkotila tai ahdistus voi esimerkkiratkaisuiden perusteella syntyä myös etäyhteydenoton seurauksena vainoamisrikoksessa. Tuomioistuimet tiedostavat myös etäyhteydellä toteutetun rikoksen aiheuttavan psyykkistä haittaa kohteelleen, ja vainoamisesta annettujen tuomioiden yhteydessä digitaalisen kommunikaatiovälinein rinnastettavuus kasvokkaiseen kommunikaatioon konkretisoituu.

2.2.2 Grooming

Euroopan neuvosto on määritellyt verkossa tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön osaksi digitaalista väkivaltaa. Tutkimuksen mukaan näyttäisi siltä, että ensisijainen kohderyhmä väkivallalle on lapset, kun puhutaan nimenomaan verkkoympäristössä tapahtuvasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä.⁴¹ Siinä missä vainoamista koskevat tuomiot ottavat kantaa yhteydenpidon muotoihin sekä verkkohäirinnän vakavuuteen, grooming -ilmiöön rinnastettavissa olevat ennakkoratkaisut valottavat suhtautumista valeidentiteetin erehdyttämiseen sekä kaikkiaan verkkoon jäävään rikollisuuteen. Groomingilla tarkoitetaan lapsen houkuttelemista seksuaalisiin tarkoituksiin ja tilanteisiin, jossa aikuisen tekijän tavoitteena on kohdistaa seksuaaliväkivaltaa alaikäiseen uhuriin.⁴² Kyseisestä määritelmästä

³⁷ KKO 2022:8, kohdat 12, 27 ja 29–31.

³⁸ Turun HO 29.11.2018.

³⁹ Helsingin HO 6.7.2022.

⁴⁰ HE 19/2013 vp, s.52.

⁴¹ Euroopan neuvosto 2018. s. 12 ja s. 39.

⁴² Juusola ym. 2021, s.7.

voidaan jo sinällään johtaa, että tällainen toiminta täyttäneen usein myös rikoslain 20:18:ssä rangaistavaksi säädetyn lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin.

Tarkoituksenamme on kuitenkin tässä kohtaa tarkastella laaja-alaisena ilmiönä esiintyvän groomingin kokonaisuutta, josta erityisesti digitaalisessa ympäristössä tapahtuva grooming on ollut nopeasti kasvava ja ilmenevä ongelma kaikkialla maailmassa.⁴³ Digitaalisella groomingilla on viitattu manipuloivaan menettelyyn, jossa hyväksikäyttäjät hyödyntää verkkoympäristöä rakentaakseen luottamuksellisen suhteen alaikäiseen uhriin tavoitteenaan seksuaalinen hyväksikäyttö tai riisto.⁴⁴

Netin välityksellä tapahtuvaa groomingia voidaan pitää yhteiskunnallisella tasolla jopa fyysisesti tapahtuvaa groomingia haitallisempaan, sillä tekijällä on netin välityksellä mahdollisuus esiintyä anonyymisti taikka valeprofiililla, sekä olla yhteydessä useisiin lapsiin samanaikaisesti. Groomingia voidaan luonnehtia erittäin moniulotteiseksi ilmiöksi, johon sisältyy kaikki tekijän sanat ja teot, jotka hän kohdistaa lapseen taikka tämän lähipiiriin.⁴⁵ Sitä on katsottu esiintyvän kaikilla niillä sosiaalisen median alustoilla, joita lapset ylipäättään käyttävät. Suomessa Instagram, Kik Messenger, Snapchat, Facebook Messenger sekä WhatsApp ovat olleet ne yleisimmät alustat, joissa lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa on tullut määrällisesti eniten ilmi.⁴⁶

Vaikka rikoslain 20:18:n tarkoittaman ehdotuksen tapaamisesta tai kanssakäymisestä tulee olla konkreettinen, voi kanssakäyminen tapahtua myös netin välityksellä, jolloin rikos voi kokonaisuudessaan tapahtua verkossa. Korkein oikeus on ennakkoratkaisussaan KKO 2017:50 lausunut, ettei etäyhteys suoraan tee rikoksesta vähäisempää tai vakavampaa todeten verkkovälitteisen rikollisuuden olevan muiden tekemuotojen tavoin monimuotoista ja moitittavuudeltaan vaihtelevaa. Ratkaisussa todetaan, että uhri voidaan myös saada itse osallistumaan tekoon, ja materiaalin leviäminen verkkoon lisää teon vahingollisuutta.⁴⁷ Ratkaisussa KKO 2017:51 vastaaja ei pyrkinyt lainkaan kasvokkaiseen kanssakäymiseen uhriensa kanssa, vaan houkutteli valeidentiteetin uhreja seksuaaliseen kanssakäymiseen antaen heidän esimerkiksi uskoa seurustelewansa vastaajan kanssa. Ratkaisussa todetaan tarve ottaa kantaa rikoksen eri ilmenemismuotoihin yhtenäisen rangaistuskäytännön

⁴³ Juusola ym. 2021, s. 2.

⁴⁴ Tintori ym. 2023, s. 3.

⁴⁵ Juusola ym. 2021, s. 7.

⁴⁶ Lamminpää 2019, s. 2.

⁴⁷ KKO 2017:50, kohta 17 ja 47.

rakentamiseksi, etenkin kun etäyhteydellä tapahtunutta vastaavaa rikosta ei ole ennen arvioitu.⁴⁸ Digitaalisessa ympäristössä tehty houkuttelurikos on siis samaistettavissa kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa tehtyyn rikokseen sikäli, ettei etäyhteys itsessään automaattisesti vaikuta tuomioon suuntaan tai toiseen.

2.2.3 Psykologinen kontrolli

Kuten digitaalisen väkivallan määritelmän yhteydessä esitettiin, digitaalista väkivaltaa on käsitelty lähinnä lähisuhdeväkivallan yhteydessä. Kansainvälisessä lähisuhdeväkivaltaa koskevissa tutkimuksissa psykologisesta kontrollista on käytetty käsitettä coercive control, joka suoraan suomennettuna tarkoittaa pakottavaa kontrollia. Tässä tutkimuksessa käytämme kuitenkin pakottavasta kontrollista käsitettä psykologinen kontrolli. On syytä todeta, että tieteellisessä kirjallisuudessa on tähän viitaten puhuttu myös esimerkiksi psykologisesta pakottamisesta.

Psykologinen kontrolli on käsitteenä verrattain vaikeaselkoinen, eikä tekijän käyttämiä hienovaraisia kontrollikeinoja ole useinkaan helppoa havaita tai todistaa rikosoikeusjärjestelmän nojalla.⁴⁹ Psykologisella kontrollilla tarkoitetaan etenkin jatkuvaa ja kumulatiivista hyökkäystä henkilön autonomiaa, vapautta ja persoonaa kohtaan intiimissä suhteessa. Psykologiseen kontrolliin sisältyy jatkuva eristäminen, mustamaalaaminen, seksuaalinen pakottaminen, taloudellinen kontrollointi, valvonta, loukkaaminen, pelottelu, häirintä ja vähättely.⁵⁰

Psykologinen kontrolli voi olla osa psyykkistä väkivaltaa. Suomessa psyykinen väkivalta on nimenomaisesti säädetty rangaistavaksi rikoslain 21:5:n mukaisena pahoinpitelynä, tosin pahoinpitelyn tunnusmerkistöä ei juurikaan sovelleta psyykkiseen väkivaltaan.⁵¹ Säännöksen sanamuoto, ”joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä”, mahdollistaa kuitenkin psykologisen kontrollin arvioinnin osana tunnusmerkistöä, mikäli on kyetty näyttämään, että seuraus tekijän toiminnasta on uhrin terveyden vahingoittuminen.⁵² Pahoinpitelyn ollessa seurausrikos ja psykologisen kontrollin vaikea havaittavuus aiheuttaa rikosprosessissa näyttöongelmia. Vaikka nykyään psykologista

⁴⁸ KKO 2017:51, kohta 11.

⁴⁹ Korkman 2023, s. 1.

⁵⁰ O'Brien – Maras 2024, s. 176.

⁵¹ Tolvanen – Silvennoinen 2023, s. 45.

⁵² Lappi-Seppälä 2013, kpl 10 Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset.

kontrollia sisältäviin ilmiöihin, kuten lähisuhdeväkivaltaan, suhtaudutaan oikeudenkäytössä vakavasti, luo näyttökynnyksen ylittyminen haasteita syy-yhteysarvioinnissa.⁵³

EIT on tunnistanut psykologisen väkivallan rikkovan EIS:n artiklan 3 mukaista kidutuksen kieltoa. EIT:n mukaan artikla 3 kattaa kaikki lähisuhdeväkivallan muodot, mukaan lukien psykologisen väkivallan.⁵⁴ Toisin kuin EIT, on Suomen kansallinen tuomioistuimen lähestymistapa erisuuntainen. Vaikka Suomessa psyykinen väkivalta on edellä mainitusti nimenomaisesti säädetty rangaistavaksi pahoinpitelynä, ei pahoinpitelyn tunnusmerkistöä sovelleta juurikaan psyykkiseen väkivaltaan.⁵⁵

Syy sille, miksi edellä esitettyyn määritelmään psykologisesta kontrollista voitaisiin tukeutua myös käsiteltäessä kansallista ihmiskauppasäännöstä on se, että määräysvaltaan ottaminen antaa rikostunnusmerkistössä tilaa tunnistaa aidossa tai näennäisessä lähisuhteessa tapahtuvaa hyväksikäyttöä tai jopa ihmiskauppaa. Tulkintaa tukee myös korkeimman oikeuden ratkaisu KKO:2021:59, jossa katsottiin vastaajan hyväksikäyttäneen määräysvaltaan ottamisen yhteydessä hänen ja asianomistajan välisestä parisuhteesta johtunutta riippuvaista asemaa sekä turvatonta tilaa.⁵⁶ Kokonaisuudessaan kansallisessa tuomioistuinkäytännössä on kuitenkin huomattavissa, että lähisuhteessa tapahtuvaa ihmiskauppaa on vaikeaa tunnistaa ja sen arviointi on haastavaa.

Edellä mainitun selventäminen on tärkeää, kun määritellään digitaalista tai verkossa tapahtuvaa psykologista kontrollia. Kansainvälisessä tutkimuksessa käytetään käsitettä technology-facilitated coercive control tai digital coercive control.⁵⁷ Näillä käsitteillä on tarkoitettu nykyisissä tai aiemmissa lähisuhteissa tapahtuvaa ja minkä tahansa tieto- ja viestintätekniikan muotojen käyttöä pelotteluun, uhkailuun, ahdisteluun, valvontaan, ääni- ja kuvataallentamiseen ilman suostumusta sekä henkilökohtaisten ja intiimien kuvien ja tietojen jakamiseen tai jakamisella uhkailuun ilman suostumusta. Tekniikoita voidaan käyttää myös taloudelliseen hyväksikäyttöön ja teknologian käyttömahdollisuuksien rajoittamiseen tai kokonaan kieltämiseen.⁵⁸ Vaikka verkkovälitteisessä psykologisessa kontrollissa uhri ja tekijä eivät välttämättä tapaa toisiaan lainkaan kasvotusten, internetin välityksellä uhrin valvonta on

⁵³ Kainulainen – Niemi 2017, s. 143.

⁵⁴ Luca v. Moldovan tasavalta, kohta 78.

⁵⁵ Tolvanen – Silvennoinen 2023, s. 45.

⁵⁶ KKO 2021:59.

⁵⁷ O'Brien – Maras 2024, s. 178; Harris – Woodlock 2019 s. 530.

⁵⁸ O'Brien – Maras 2024, s. 176.

mahdollista toteuttaa niin kokonaisvaltaisesti, että uhri kokee olevansa jatkuvasti tekijän valvovan silmän alla.⁵⁹ Kontrolli saattaa myös olla niin tiedostamatonta, ettei uhri tosiasiallisesti usko olevansa kontrollin alaisena vaan luottaa tekijän tarkoittavan ainoastaan hyvää esimerkiksi heidän välisen läheisen suhteen vuoksi.⁶⁰

⁵⁹ Woodlock ym. 2020 s. 372.

⁶⁰ Korkman 2023, s. 4.

3 Määräysvaltaan ottaminen

3.1 Määräysvaltaan ottaminen ihmiskaupan tunnusmerkistössä

Ihmiskaupan kansallinen tunnusmerkistö sisältyy Suomen rikoslain 25:3:ään. Kyseinen tunnusmerkistö voidaan jakaa kolmeen osatekijään: keinoihin, tekotapoihin ja tarkoitukseen. Ihmiskaupan rikoslain mukaisia keinoja ovat riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäyttö, painostaminen, erehdyttäminen tai erehdyksen hyväksikäyttö sekä korvauksen maksaminen määräysvallassa toista pitävälle tai tällaisen korvauksen vastaanottaminen. Tekotapoja ovat määräysvaltaan ottaminen, värvääminen, kuljettaminen, luovuttaminen, vastaanottaminen ja majoittaminen, joista ensiksi mainittua ja kappaleessa käsiteltäväksi tulevaa voidaan pitää yleisesti vakavampana muihin lueteltuihin nähden.⁶¹ Tarkoituksia ovat pakkotyö, seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkoavioliitto tai siihen rinnastettavissa oleva liitto ja muuhun ihmisarvoa loukkaavaan olosuhteeseen saattaminen sekä elimien ja kudoksien poistaminen.

Määräysvaltaan ottaminen on kansallisen sääntelyn tuotos, jota ei samanlaisena tunneta kansainvälisen oikeuden lähteissä. Tämän sekä rikosoikeuden luonteen vuoksi käsitteen ymmärtämiseen tulee hakea tukea ensisijaisesti kansallisen oikeuden oikeuslähteistä. Ihmiskaupan keinoin määräysvaltaan ottamisella tarkoitetaan lain esitöiden mukaan asianomistajan psyykkistä kontrolloimista. Asianomistajan määräysvaltaan joutuminen voidaan päätellä ulkoisista tekijöistä, mutta kyseessä voi olla myös vaikeammin havaittavaa psyykkistä painostamista, mistä syntyvän pelkotilan vuoksi uhri ei kykene toimimaan oman tahtonsa mukaisesti.⁶² Vaikka määräysvaltaan ottamista on lainvalmistelutöiden ohella käsitelty myös oikeuskäytännössä, on lainkäyttäjällä edelleen haasteita käsitteen ymmärtämisessä. Huomionarvoista on, että yhden tekotavan täytyminen ei sulje pois myös muiden tekotapojen täyttymistä samanaikaisesti ja tuomioistuimessa onkin arvioitu tekotapoja usein yhdessä.⁶³ Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2021:59 on todettu sekä määräysvaltaan ottamisen että värväämisen, jotka ovat molemmat ihmiskaupan tunnusmerkistön mukaisia tekotapoja, täytyneeksi yhtä aikaa.⁶⁴

⁶¹ Koivukari ym. 2022, s. 140.

⁶² HE 103/2014 vp, s. 51.

⁶³ Koivukari ym. 2022, s. 141.

⁶⁴ KKO 2021:59, kohta 1.

Tuomioistuinkäytännössä määräysvaltaan ottamiseen on suhtauduttu hyvin vaihtelevasti, eikä selkeää tulkintalinjaa ole ratkaisuissa käytettyjen argumentaatioiden perusteella tunnutta löytävän. Haasteita näyttää tuovan niin ihmiskaupan sääntelyn historia kuin käsitteen laaja-alaisuus. Ennen vuoden 2015 lakiuudistusta määräysvaltaan ottamisen tilalla käytettiin käsitettä valtaanottaminen, jota tulkittiin vahvasti fyysisen väkivallan käytön tai sen uhan kautta.⁶⁵ Lakiuudistuksella haluttiin ennen kaikkea madaltaa käsitteen soveltamiskynnys vastaamaan muiden tekotapojen mukaista tasoa sekä alentaa vallassa pitämisen edellytys kansainvälisten velvoitteiden kanssa yhtenäisemmäksi.⁶⁶ Vaikka hallituksen esityksessä on tuotu esille määräysvallan tarkoittavan psyykkistä painostamista tai pakottamista sekä uhrin saattamista sellaisiin olosuhteisiin, missä hän ei kykene toimimaan tahtonsa mukaisesti, tuottaa määritelmän laajuus ongelmia lainkäyttäjälle. Psyykkinen painostaminen ja tahdonmuodostuksen rajoittuminen ovat abstrakteja kokemuksia, joiden todistaminen on haastavaa, mutta jotka tulisi yhtä kaikki pystyä näyttämään toteen. Tuomioistuimet ovatkin pyrkineet löytämään indikaattoreita ulkoisesti todennettavissa olevista asioista. Esimerkiksi passin vieminen, uhrin ja tekijän välinen velkasuhde sekä liikkumisen ja vapaa-ajan toiminnan rajoittaminen ovat tuomioistuinten perusteluissa ilmenneitä viitteitä tekijän määräysvallassa olemisesta.⁶⁷ Tällaiselle tekotavalle tyypillistä on myös sen pitkäaikaisuus, jonka vuoksi olosuhteita ja teon kestoja pitäisi pystyä arvioimaan laajana kokonaisuutena.⁶⁸ Lisäksi tuomioistuimen tulisi pyrkiä vertaamaan uhrin mahdollisesti näennäistä vapaaehtoisuutta tietynlaiseen rationaalisesti toimivan ihmisen hypoteettisiin valintoihin. Esimerkiksi tapauksessa T-2019-3 tuomioistuin arvioi, että tekijään ihastuneen uhrin toiminta, jossa hän oli näennäisen vapaaehtoisesti luovuttanut kaikki tienaamansa rahat tekijälle, ei ollut todellista vapaaehtoisuutta.⁶⁹ Merkittävää tapauksessa oli, että tekijä oli käyttänyt hyväkseen uhrin tunteita tekijää kohtaan.

Vaikka tekotapana määräysvaltaan ottaminen on kansallinen säännös eikä samankaltaisuutta löydy kansainvälisistä lähteistä, kuten Ihmiskauppadirektiivistä (EU) 2011/36⁷⁰ tai YK:n

⁶⁵ Koivukari ym. 2022, s. 148.

⁶⁶ HE 103/2014 vp, s. 23–24.

⁶⁷ Koivukari ym. 2022, s. 152.

⁶⁸ Koivukari ym. 2022, s. 156.

⁶⁹ Koivukari ym. 2022, s. 160.

⁷⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2011/36 ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta. Annettu 5.4.2011.

Palermon sopimuksesta (SopS 70–71/2006)⁷¹, on käsitteellä merkitystä myös kansainvälisten tuomioistuinten käytännössä. Tällä tarkoitamme, että vaikka määräysvaltaa ei pidetä kansainvälisesti esimerkiksi värväämiseen rinnastettavana tekotapana, sen arviointi tapahtuu kansainvälisoikeudellisesti osana muita tekotapoja. Esimerkiksi EIT:n ratkaisussa S.M v. Kroatia tuomioistuin katsoi, että kansallisen tuomioistuimen kykenemättömyys tunnistaa psykologista kontrollia tai psykologista traumaa ja vetoaminen tällaisessa tilanteessa uhrin vapaaehtoisuuteen, rikkoo EIS:n 4 artiklaa orjuuden ja pakkotyön kiellosta.⁷² Myös ratkaisussa Jasuitis ja Šimaitis v. Liettua tuomioistuin tunnisti Liettuan kansallisen ihmiskauppasäännöksen täyttyneen, kun uhrin ja tekijän välillä oli velkasuhde, väkivallan uhka ja internetin välillä tapahtuvaa valvontaa ja työn kontrollia.⁷³ Toisin sanoen, EIT oli tapauksessa kykeneväinen tunnistamaan psykologisen kontrollin. Ratkaisun Jasuitis ja Šimaitis v. Liettua kanssa on kuitenkin huomioitava, että tapauksessa tuomioistuimella oli ratkaistavana kysymys ensisijaisesti EIS:n 7 artiklan mukaisen laillisuusperiaatteen toteutumisesta, ja näin ollen kysymystä psykologisesta kontrollista tarkasteltiin tämän kysymyksen valossa.

Yllä esitetyn vuoksi on sanottava, että määräysvaltaan ottaminen on moniulotteinen käsite, joka sisältää verrattain laajojakin tulkinnallisia haasteita eikä siten ole kansallisissa tuomioistuimissa saavuttanut selkeää koherenssia tai yhtenäistä linjaa. Yhteenvetona rikoslain 25:3:stä, lainvalmistelutöistä ja tuomioistuimen käytännöstä, määräysvaltaan ottaminen voidaan nähdä 1. psyykkisenä pakottamisena, jonka vuoksi 2. uhri on menettänyt tosiasiallisen kykynsä toimia toisin. Kriteerinä tekotavan täyttymiselle, toisin kuin esimerkiksi rikoslain 25:1:n mukaisessa vapaudenriistossa, ei sen sijaan ole ihmiskaupan kohteen fyysisen vapauden menettäminen, joskin se on mahdollista ottaa huomioon ankaroittavana tekijänä rangaistusta mitatessa.⁷⁴

3.2 Digitaalinen väkivalta määräysvaltaan ottamisen keinona

Olemme edellä todenneet, että teknologian kehitys on luonut edellytyksen digitaalisen väkivallan yleistymiselle. Samalla se on myös luonut ihmiskaupan tekijöille uusia keinoja uhriensa kontrollointiin. GRETA ja Europol ovat raportoineet, että uhrin kontrollointiin

⁷¹ Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ihmiskaupaa koskeva lisäpöytäkirja (SopS 70–71/2006).

⁷² S.M v. Kroatia.

⁷³ Jasuitis ja Šimaitis v. Liettua.

⁷⁴ HE 103/2014 vp, s. 51.

verkon välityksellä voidaan käyttää esimerkiksi videovalvontaa, uhrin sijainnin paikantamista, uhkauksia uhrin lähipiiriä kohtaan tai uhrin kiristämistä arkaluontoisen materiaalin, kuten alastonkuvien, julkaisemisella.⁷⁵ Digitaalisten menetelmien, kuten uhrin sijaintia jakavien sovelluksien, avulla tekijä voi kontrollillaan seurata uhria lähes kaikkialle. GRETA:n raportti mainitsee lisäksi esimerkiksi vaatimukset alati raportoida tekemisistään suoraan tekijälle, sekä ilmiantokulttuurin, jossa uhrin usutetaan valvomaan toisiaan, tekijän määräysvallan ulottuen näin uhrien keskuuteen silloinkin kun tekijä itse ei ole fyysisesti läsnä.⁷⁶ On myös raportoitu, että verkossa yhteydenpito jatkuu osassa tapauksista myös rikoksen päättymisen jälkeen, tarkoituksena painostaa uhria olemaan ottamatta yhteyttä poliisiin tai hakeutumaan tuen piiriin.⁷⁷ Digitaalisessa väkivallassa esiintyy siis samoja keinoja, joita ihmiskaupan tekijät käyttävät uhriensa kontrollointiin verkon välityksellä. Siksi on syytä tarkastella, milloin digitaalinen väkivalta pitäisi tunnustaa määräysvaltaan ottamisen keinoksi sekä ihmiskauppasäännöksen esitöiden että oikeuskäytännön mukaan. Tarkastelemme siis, miten digitaalinen väkivalta vastaa hallituksen esityksissä annettujen ihmiskaupan keinojen määritelmiä.

Koska keinojen käyttäminen on vain yksi osa ihmiskauppasääädöksen tunnusmerkistön täyttymistä, on tärkeää ottaa huomioon, miten keinoja tulee soveltaa koko sääädöksen kontekstissa. Ihmiskauppasääädöksen tunnusmerkistön täytyminen vaatii aina sen, että teko on tehty tiettyssä tarkoituksessa. Koska pykälän sanamuodon mukaan tekijän tulee tehdä teko uhrin *saattamiseksi* tiettyyn tilanteeseen, edellytetään tarkoitukselta korotettua tahallisuutta teon muihin osatekijöihin nähden.⁷⁸ Jotta digitaalisen väkivallan voidaan katsoa olevan määräysvaltaan ottamisen keino, täytyy keinon käyttämisen tarkoituksena siis uhrin saattaminen johonkin ihmiskauppasääädöksessä mainittuun tarkoitukseen, kuten seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Korotetun tahallisuuden myötä rikoslain 3:6:n mukainen todennäköisyystahallisuus ei tämän osalta tule siis kysymykseen. Edellytykseksi ei kuitenkaan ole sanamuodon ”saattamiseksi” mukaisesti asetettu sitä, toteutuuko tunnusmerkistön mukainen tarkoitus tosiasiallisesti vai ei, siten pelkkä tahallinen aikomus tarkoitukseen riittää.

⁷⁵ Campana 2022, s. 40 ja 42; Europol 2020.

⁷⁶ Campana 2022, s. 34.

⁷⁷ Campana 2022, s. 40.

⁷⁸ Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 270.

Mikäli uhri ihmiskaupan ohella saatetaan myös de facto esimerkiksi raiskauksen tai muun seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, rangaistaan tekijää näiden rikoksien osalta erikseen.⁷⁹

Hallituksen esityksen mukaan ihmiskauppasäännöksen tarkoittamien keinojen tulee olla sellaisia, että “keinojen käyttämisen vuoksi asianomistajalle ei jää muuta vaihtoehtoa kuin alistua rikoksentehtäjän määräysvaltaan ryhtymällä toimimaan jossakin ihmiskaupan tarkoituksessa tai jatkamaan sellaista toimintaa”. Keinoista erityisesti momentin kohdassa yksi mainitut riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäyttö sekä painostaminen ovat sellaisia, jotka voivat johtaa uhrin joutumiseen ihmiskaupan tekijän määräysvaltaan. Nämä keinot voivat olla yhteydessä toisiinsa, sillä painostaminen esiintyy usein tilanteessa, jossa tekijä on uhrinsa verrattuna vahvemmassa asemassa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys painostamisen tunnusmerkistön täyttymiselle, sillä hallituksen esityksen mukaan painostamisen on tarkoitus sisällyttää sellaiset epäasialliset vaikuttamisen keinot, joita ei katsota riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäytöksi.⁸⁰ Kyseisten keinojen ja määräysvaltaan ottamisen välinen yhteys on käytännössä tullut ilmi myös käräjäoikeuden tuomiossa 22.2.2019, johon on viitattu korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO:2021:59. Ratkaisussa todettiin, että vastaaja A oli käyttänyt hyväkseen hänen ja asianomistaja B:n välisestä parisuhteesta johtuvaa B:n riippuvaista asemaa sekä B:n turvatonta tilaa, ja painostamalla B:tä ottanut B:n määräysvaltaansa ja värvännyt tämän seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.⁸¹

Painostaminen lisättiin ihmiskaupan keinoksi samassa vuoden 2015 lakimuutoksessa, jossa määräysvaltaan ottaminen korvasi toisen valtaanottamisen ihmiskaupan tekotapana. Hallituksen esityksen mukaan painostaminen on uhrin voimakasta “taivuttamista”, minkä aikaansaamiseksi tekijä yleensä hyväksikäyttää vahvempaa asemaansa uhriin verrattuna. Vaikuttamisen täytyy olla sen intensiteetin, keston tai molempien kautta niin voimakasta, että sen voidaan katsoa vaikuttavan uhrin tahdonmuodostukseen. Tekijä voi esimerkiksi suoraan sanallisesti kertoa uhrille, tai antaa uhrin olosuhteiden kautta ymmärtää, että tekijän käskyjen vastustamisella olisi tälle epäedullisia seurauksia. Tällainen epäedullinen seuraus voi olla esimerkiksi se, että tekijä paljastaa uhrin lähipiirille uhrista arkaluontoisia tietoja.⁸²

⁷⁹ HE 103/2014 vp, s. 6.

⁸⁰ HE 103/2014 vp, s. 50–51.

⁸¹ KKO 2021:59.

⁸² HE 103/2014 vp, s. 50.

Korkeimman oikeuden tuomio KKO 2015:89 on ennakkotapaus sille, miten digitaalisen väkivallan käyttö voidaan oikeuskäytännössä nähdä painostuksena. Tapauksessa tekijä oli erehdyttänyt uhriaan esiintymään eroottisissa yksityisesityksissä, ja sai tämän jatkamaan toimintaa uhkaamalla julkaista uhrista ottamansa alastonkuvat sekä kertomalla uhrin lähipiirille hänen toiminnastaan. Vaikka tapaukseen sovellettiin ennen vuoden 2015 lakimuutosta voimassa ollutta ihmiskauppasäädöstä, tuomioistuimien esityksessä on painostamisesta sanottu, ja totesi, että tässä tapauksessa tekijän käyttämät keinot voisivat tulla uudistetun lain valossa rangaistavaksi painostuksena.⁸³ Ennakkopäätöksen perusteella voitaisiin siis katsoa, että uhrin kiristämistä alastonkuvien tai muun seksuaalisen materiaalin jakamisella voidaan tulkita uhrin painostuksena. Tämä on myös yleinen digitaalisen väkivallan keino, jota esiintyy esimerkiksi "sextortion"-ilmiössä, jonka tekijä painostaa uhria usein hyväksikäyttötarkoituksessa uhkaamalla jakaa tästä otettua seksuaalista materiaalia verkossa.⁸⁴ Uhkaamisen avulla tekijä käyttää hyväkseen uhrin psykologista haavoittuvuutta ja pyrkii tätä kautta eristämään uhrin ja saamaan hänet hallintaansa.⁸⁵

Hallituksen esityksessä todetaan, että riippuvainen asema viittaa tekijän ja uhrin väliseen suhteeseen, kun taas turvaton tila on seuraus uhrin henkilökohtaisista olosuhteista. Uhrin riippuvainen asema tekijää kohtaan voi syntyä monesta eri syystä, kuten velkasuhteesta, huumausaineriippuvaisen uhrin riippuvuudesta huumeinen toimittajaan tai siitä, että uhri on joutunut luovuttamaan passinsa ihmiskaupan tekijälle. Olennaista tunnusmerkistön täyttymisessä kuitenkin on, että tekijä on valta-asemassa uhrin nähden, ja käyttää asemaansa epäasiallisesti hyväksi tehdäkseen uhristaan hänestä riippuvaisen, minkä seurauksena uhrin on vaikeampaa suojautua hyväksikäytöltä ja päästä irtaantumaan siitä.⁸⁶ Tällainen valta-asema voi syntyä esimerkiksi silloin, kun uhrin tekemä rikos tai uhrin maassa oleskelun luvattomuus uhataan tuoda ilmi viranomaiselle.⁸⁷

Turvattoman tilan kerrotaan hallituksen esityksessä tarkoittavan tilannetta, jossa uhri on haavoittuvuutensa takia tavallista suuremmassa vaarassa altistua hyväksikäytölle, eikä hänellä ole muuta todellista tai hyväksyttävää vaihtoehtoa kuin alistua hyväksikäyttöön.⁸⁸

⁸³ KKO 2015:89, kohta 37.

⁸⁴ Kuvilla kiristäminen eli sextortion 2024.

⁸⁵ Wang 2025, s. 92.

⁸⁶ HE 103/2014 vp, s. 6–7.

⁸⁷ Kanerva – Salonen 2012, s. 17.

⁸⁸ HE 103/2014 vp, s. 7; HE 34/2004 vp, s. 94.

Turvattoman tilan voi aiheuttaa esimerkiksi uhrin vaikea taloudellinen tilanne, pakolaisuus, huumausaineriippuvuus tai uhrin aikaisemmat kokemukset seksuaalisesta väkivallasta. Jokin yksittäinen seikka uhrin olosuhteissa ei välttämättä tee hänen asemastaan säännöksen tarkoittamalla tavalla turvatonta, mutta tällaiset seikat voidaan ottaa huomioon uhrin tilan kokonaisarvioinnissa.⁸⁹ Henkilö voi joutua turvattomaan tilaan myös nuoren ikänsä, vakavan sairauden taikka asunnottomuuden myötä. Niin ikään henkilöön itseensä epäsuorasti liittyvät asianhaarat, kuten lähiomaisen vakava sairaus tai päihteitä käyttävä perheenjäsen voi edesauttaa turvattoman tilan syntymistä.⁹⁰

Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä ei ole digitaalisen väkivallan ja painostamisen yhteyttä käsittelevää KKO 2015:89 ennakkotapausta vastaavaa päätöstä, jossa digitaalisen väkivallan keinojen käytön olisi yksinomaan katsottu riittävän riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäytön tunnusmerkistön täyttymiseen. Tämä saattaa johtua siitä, että painostuksen ajatellaan vaativan näitä keinoja lievempää puuttumista uhrin tahdonmuodostukseen. Hallituksen esityksen mukaan painostuksen lisäämisellä ihmiskaupan tunnusmerkistöön haluttiin varmistaa, että myös sellaiset epäasialliset vaikutuskeinot, jotka eivät ylitä riippuvaisen aseman ja turvattoman tilan hyväksikäytön kynnyksiä, tulisivat rangaistavaksi.⁹¹ On myös syytä todeta, että aiemmin käsitteitä *riippuvainen asema* ja *turvaton tila* tulkittiin LaVM 4/2004 vp:n mukaisesti suppeasti, joka on näkynyt useissa ihmiskauppaa koskevissa tuomioistuimien ratkaisuissa. Tulkintasuosituksen huomattiin sittemmin olevan ongelmallinen, sillä tekijät saattavat uhrin seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi usein käyttämällä sellaisia hienovaraisia psyykkisiä keinoja, joiden myötä syntyvä alistussuhde ei ole havaittavissa fyysisinä seikkoina. Tämän ohella valiokunta totesi mietinnössään LaVM 15/2014 vp, että myös riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäyttö voi perustua näihin edellä mainittuihin psyykkisiin keinoihin, kuten auktoriteettiaseman väärinkäyttöön tai muuhun kontrollikeinoon.⁹² Tästä lienee siten tulkittavissa, että myös digitaalisen väkivallan käyttäminen ja sen avulla kontrolloiminen voisi tietyissä tilanteissa rinnastua edellä mainittuun ”*muuhun kontrollikeinoon*” ja täten johtaa riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan tunnusmerkistön täyttymiseen.

⁸⁹ HE 34/2004 vp, s. 93–94.

⁹⁰ Kanerva – Salonen 2012, s. 17.

⁹¹ HE 103/2014 vp, s. 50.

⁹² LaVM 15/2014 vp, s. 3.

Ihmiskaupan tunnusmerkistön täyttymiseen vaaditaan myös, että teon osatekijöiden välillä täytyy olla yhteys, eli määräysvaltaan ottamisen täytyy olla suora seuraus keinojen käytöstä.⁹³ Keinon ja tekotavan välisen yhteyden olemassaoloa on oikeuskäytännössä selvitetty seikkaperäisesti. Edellä mainitussa tapauksessa KKO 2015:89 korkein oikeus tuli siihen tulokseen, että vastaaja oli syyllistynyt sekä uhrinsa erehdyttämiseen että värväämiseen, mutta jätti tämän vanhaa lakia soveltaessaan lopulta tuomitsematta ihmiskaupasta. Tuomioistuin katsoi, ettei uhri tullut värvätyksi tekijän harjoittaman erehdyttämisen takia, vaan myöhemmin alkaneen uhrin painostamisen takia.⁹⁴ Täytyy kuitenkin todeta, että edellä esitetty osatekijöiden yhteyttä koskeva argumentaatio on kyseisessä ratkaisussa nähdäksemme verrattain ongelmallinen. Korkein oikeus on nimittäin katsonut värväämisen tapahtuneeksi vasta silloin, kun uhri oli tosiasiallisesti saatettu seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Hallituksen esityksen mukaan ”Henkilön voitaisiin katsoa suostuneen ihmiskaupan kohteeksi vasta kun hän ryhtyy joihinkin tätä tarkoittaviin toimiin, esimerkiksi lähtee matkalle, jonka tarkoituksena on siirtyminen ulkomaille seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.”⁹⁵ Tapauksessa on tämän linjauksen perusteella nähdäksemme melko selvää, että tekijä oli erehdyttämällä saanut uhrin allekirjoittamaan työsopimuksen ja saapumaan ensimmäisenä päivänä töihin (*”jotkut tätä tarkoittavat toimet”*) saattaakseen hänet myöhemmin seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Merkitystä ei siis olisi erehdyttämisen ja värväämisen välisen yhteyden arvioinnissa pitänyt vastoin korkeimman oikeuden ratkaisua olla ihmiskauppaa koskevan sääntelyn ja oikeuskirjallisuuden mukaan sillä, milloin uhri oli tosiasiallisesti esiintynyt ensimmäistä kertaa.⁹⁶

Kuten edellä on todettu, edellyttää määräysvaltaan ottamisen tunnusmerkistön täytyminen niin voimakasta uhrin tahdonmuodostukseen vaikuttamista, ettei uhrille jää muuta vaihtoehtoa kuin alistua tekijän tahtoon. Oikeuskirjallisuudessa on pidetty huomionarvoisena arvioida uhrin mahdollisuutta toimia oman tahtonsa mukaan erityisesti sellaisessa tilanteessa, jossa uhri asuu tekijän luona ja on näin ollen tekijän ympärivuorokautisen valvonnan ja kontrollon alaisena.⁹⁷ Tämä asetelma on sinänsä rinnastettavissa myös digitaalisten välineiden mahdollistamaan ympärivuorokautiseen kontrollointiin, ja voisi siten viitata myös siihen, että digitaalinen väkivalta olisi mahdollista, ja itseasiassa tulisikin ottaa huomioon

⁹³ HE 34/2004 vp, s. 93.

⁹⁴ KKO 2015:89, kohta 28.

⁹⁵ HE 34/2004 vp, s. 95.

⁹⁶ Jyrkkiö-Shamsi 2018, s. 83.

⁹⁷ Viuhko 2023, s. 397.

yhtenä määräysvaltaan ottamisen keinona. Oikeuskäytännössä ei ole kuitenkaan vielä kattavasti tai johdonmukaisesti määritelty, millainen uhka on niin suuri, ettei uhrilla voida katsoa olevan tosiasiallista mahdollisuutta toimia oman tahtonsa mukaan. Valtioneuvoston Ihmiskauppa ja sen lähirikokset: Säännösten soveltamiskäytäntö - tutkimuksessa tarkasteltujen määräysvaltaan ottamista koskevien tuomioiden perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että tuomioistuimet vaativat teossa käytettävän useampia painostuksen keinoja tai riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan olemassaoloon viittaavia seikkoja, jotta uhrin voidaan katsoa olevan kokonaisvaltaisesti tekijän määräysvallassa.⁹⁸

3.3 Verkkovälitteinen ihmiskauppa tuomioistuimen ratkaistavana

Määräysvaltaan ottamisesta on toistaiseksi vähän oikeuskäytäntöä, eikä lainsäätjä ole erikseen ottanut kantaa verkkovälitteisesti tapahtuneen määräysvallan arviointiin. Kuten osiossa 2.3 esitellyt tuomiot vainoamisen ja groomingin kaltaisesta toiminnasta kuitenkin osoittavat, ei digitaalisen väkivallan määritelmän puute ole este verkkovälitteisen rikollisuuden arvioinnille. Vainoamista ja lapsen houkuttelua seksuaaliseen tarkoitukseen koskevat kriminalisoinnit suojelevat osin eri ja suppeampia oikeushyviä kuin ihmiskaupan kriminalisointi, mutta ne hyödyntävät yhtä kaikki monia samoja tekotapoja ja -alustoja kuin verkkovälitteinen ihmiskauppa. Verkossa tapahtuneeseen vainoamiseen ja groomingiin viittaavat tuomiot sisältävät arvioita etäyhteyden merkitykseen rikoksessa ja sisältävät arvioita verkossa tapahtuneen henkisen väkivallan muotojen vahingollisuudesta uhrille.

Rikosprosessissa vallitsee perustuslain 8 §:ssä sekä rikoslain 3:1:ssä säädetty legaliteetti- eli laillisuusperiaate, jonka mukaan rangaistuksen on aina perustuttava lain säännökseen.⁹⁹ Laillisuusperiaate edellyttää kirjoitettua lakia, jonka sanamuodon perusteella rikoksesta on mahdollista tuomita, sekä tunnusmerkistön tarkkarajaisuutta ja ymmärrettävyyttä. Lisäksi laillisuusperiaatteesta voi johtaa analogiakiellon, eli teon tulee nimenomaisesti olla kriminalisoitu, eikä siitä voida tuomita toisen, sitä muistuttavan tunnusmerkistön perusteella.¹⁰⁰ Laillisuusperiaatteesta on hallituksen esityksessä HE 44/2002 vp todettu myös taannehtivan merkityssisällön antamisen rikoslaille olevan kielletty.¹⁰¹ Tämä asettaa rajoituksia uusien tekomuotojen tuomitsemiseen vanhojen tunnusmerkistöjen pohjalta, ja

⁹⁸ Koivukari ym. 2022, s.152–156.

⁹⁹ Määttä – Paso 2022, s. 20.

¹⁰⁰ Lappi-Seppälä ym. 2013, s. 52–53.

¹⁰¹ HE 44/2002 vp, s. 28.

toisaalta testaa lainsäätäjän onnistumista joustavien, mutta tarkkarajaisten rikoslain säännösten laatimisessa. Laillisuusperiaatteen, ja erityisesti analogiakiellon vuoksi pyrkimyksenä ei ole johtaa vainoamista tai lapsen houkuttelua seksuaaliseen tarkoitukseen käsittelevistä tuomioista niinkään oikeusohjeita ihmiskaupparikoksen tulkintaan, vaan yleisesti tarkastella perusteluita verkkovälitteisen väkivallan rangaistavuudesta.

Lain sanamuotoa ja siihen rinnastuvia vahvoja oikeuslähteitä tulee tulkita heikosti velvoittavien oikeuslähteiden, kuten lain esitöiden ja oikeuskäytännön valossa.¹⁰² Erityisesti, kun sanamuoto ei ole yksiselitteinen, korostuu heikosti velvoittavien ja sallittujen oikeuslähteiden merkitys tulkinnassa.¹⁰³ Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä on korostunut suojeltavien oikeushyvien arviointi ja tulkinnan ennakoitavuus. Tämän vuoksi tunnusmerkistön täyttymistä tulee tulkita sekä siten, että se on ennakoitavissa rikoslain perusteella, mutta myös siten, että tulkinta tehokkaasti edesauttaa kriminalisointia suojaamaan tarkoitettua oikeushyvää.¹⁰⁴ Niin vainoamista kuin groomingiakin käsittelevistä ratkaisuista voi havaita keskeistä olevan se, ettei etäyhteys poista teon vahingollisuutta oikeushyville. Digitaalista väkivaltaa sisältävä ihmiskaupparikos tulisi niin ikään arvioida sen aiheuttaman oikeushyvän loukkauksen kautta. Mikäli uhrin tahdonmuodostuksen ja toimintakyvyn voi katsoa rajoittuneen seurauksena esitöissä mainitulla tavalla, ei etäyhteyden tule olla esteenä ihmiskaupasta tuomitsemiselle. Ei myöskään vaikuttaisi olevan tarkoituksenmukaista katsoa digitaalisen väkivallan aiheuttamaa psykologista kontrollia lievemmäksi arvioinnin vaikeudesta huolimatta, sillä tämä aiheuttaisi olennaisen ristiriidan oikeushyviä korostavaan linjaan.

Vainoamista ja groomingia sisältäviä rikoksia käsitellessään tuomioistuimet ovat arvioineet digitaalisten yhteydenottojen synnyttämää uhkaa ja toimintakyvyn alenemista ja todenneet myös sosiaalisessa mediassa julkaistujen uhriin suuntautuvien viestien voivan olla yhteydenottoa. Tällöin arvioitavaksi tulee yhteydenoton sisältö, ei tekoalusta, ja digitaalinen tekemuoto arvioidaan linjassa muutoin tapahtuvan rikoksen kanssa. Lisäksi tuomioistuimet tiedostavat sosiaalisen median tuoman julkisuuden ja tiedon levitysmahdollisuuden mahdollistavan uusia, hyvin vahingollisia seurauksia. Kuitenkin psykologista kontrollia ja psykologista väkivaltaa sisältävät teot, kuten lähisuhteessa tapahtuva haavoittuvan aseman hyväksikäyttö, on vaarassa jäädä nykyisen pahoinpitelytunnusmerkistön ja oikeuskäytännön

¹⁰² Määttä – Paso 2022, s. 21.

¹⁰³ Määttä – Paso 2022, s. 17–26; Rintala 2005, s. 279–283.

¹⁰⁴ Lappi-Seppälä ym. 2013, s. 53.

puuttumattomuuden valossa näkymättömiin. Tästä huolimatta vaikka pahoinpitelyn tunnusmerkistössä ei mainita uhrin erityistä haavoittuvuutta, se mainitaan ihmiskaupan tunnusmerkistössä. Kuten aikaisemmin on otettu esille, on seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvan ihmiskaupan erityisesti naiset ja tytöt. Täten jää arvioitavaksi kysymys siitä, tunnistaako tuomioistuimien ihmiskaupan yhteydessä sukupuolistuneen väkivallan ja naisen haavoittuvan aseman uhrina suhteessa tekijään siten, kuten kansainväliset velvoitteet velvoittavat.

Ihmiskaupparikosta koskevan lain säännöksen sanamuoto ei sulje pois verkossa tapahtunutta määräysvaltaan ottamista. Koska asiasta on kuitenkin toistaiseksi vähän oikeuskäytäntöä tai tutkimusta, pyrimme osoittamaan, että myös heikosti velvoittavat oikeuslähteet tukevat tulkintaa siitä, että verkkovälitteinen määräysvaltaan ottaminen täyttää tunnusmerkistön tekovalle asetetut kriteerit. Ennakkoratkaisuissa vainoamisesta ja lapsen houkuttelusta seksuaaliseen tarkoitukseen on todettu, ettei etäyhteys suoraan muuta teon luonnetta tai moitittavuutta ainakaan sikäli, ettei rikoksen tunnusmerkistö siihen soveltuisi. Mikäli verkossa tapahtuva määräysvaltaan ottaminen tulisi tuomioistuimen arvioitavaksi, lienee realistista olettaa tuomioistuimen pyrkivän yhtenäiseen rangaistuskäytäntöön ja vertailukohtien luomiseen. Korkeimman oikeuden linjana vaikuttaisi olevan pikemminkin etä- ja lähiyhteyden arvioinnin tarpeettomuus suhteessa itse teon arviointiin, arvatenkin välttääkseen fyysisten ja digitaalisten tekotapojen arvioinnin erkaantumista.

Painoarvoa annetaan myös tekijän petolliseen toimintaan sekä seksuaalisen kanssakäymisen tavoittelulle, ja suunnitelmallisuuden katsotaan vahvistavan yhteisrangaistuksen koventavaa vaikutusta.¹⁰⁵ Vastaavasti määräysvaltaan ottaessa etäyhteyttä käyttäen voivat samankaltaiset keinot ja riskit tulla kyseeseen. Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut ottavat kantaa valeidentiteettien käyttämiseen petollisena ja suunnitelmallisuutta ilmentävänä piirteenä. Luottamuksellisen suhteen, kuten seurustelusuhteen, käyttäminen hyväksikäytön välineenä on paitsi groomingissa, myös ihmiskaupassa mahdollinen tekotapa. Kuten korkeimman oikeuden ennakkoratkaisusta ilmenee, voi luottamuksellista suhdetta käyttää seksuaalisen materiaalin hankintaan. Määräysvaltaan ottamisessa materiaali mahdollistaisi esimerkiksi kiristämisen ja uhkailun, ja voisi siten olla avainasemassa uhrin toimintakyvyn rajoittamisessa.

¹⁰⁵ KKO 2017:50, kohta 54; KKO 2017:51, kohta 18.

Kansallisen lainsäädännön ohella EIT:n oikeuskäytäntö on tuomioistuinta vahvasti velvoittava oikeuslähde, eli ratkaisun on oltava linjassa myös myöskin sen kanssa.¹⁰⁶ EIT tuottaa oikeuskäytäntöä EIS:n tulkinnasta, mikä puolestaan on jäsenvaltioiden kansallisissa tuomioistuimissa otettava huomioon.¹⁰⁷ Ihmiskaupparikosta arvioitaessa vastaajaa suojaava EIS:n artikla 7 laillisuusperiaatteesta ja toisaalta sopimuksen takaamat uhrin oikeudet vapauteen ja turvallisuuteen sekä orjuuden ja pakkotyön kieltö. EIT:n ratkaisukäytännön merkitys konkretisoituu tuomioistuimen tasapainotuksessa ihmisoikeuksien välillä.

EIT:n ratkaisussa *Jasuitis ja Šimaitis v. Liettua* arvioitavaksi tuli nimenomaan 7 artiklalla turvatun laillisuusperiaatteen toteutuminen tuomiossa, eli oliko se vastaajien ennustettavissa ja perustuiko se kansalliseen lakiin. Ihmisoikeustuomioistuin katsoi ratkaisussaan teon täyttäneen laillisuusperiaatteen vaatimukset, ja vastaajien oltava voineen ennakoida tuomiota.¹⁰⁸ Ratkaisu vahvistaa väitettämme siitä, että digitaalisten toimintatapojen toisaalta rinnastaminen, toisaalta erityispiirteiden huomioiminen, on mahdollista tuomioistuimissa laillisuusperiaatteen puitteissa.

Vaikka lain sanamuoto ja oikeuslähteet mahdollistavat digitaalisen väkivallan arvioinnin määräysvaltaan ottamisen yhteydessä, ongelmia saattaa synnyttää seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvan ihmiskaupan sekä psykologisen kontrollin sukupuolistuneisuus. Kuten olemme tuoneet ilmi, seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvan ihmiskaupan uhreja ovat erityisesti naiset ja lapset. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta eli Istanbulin sopimus on ratifioitu osaksi suomen oikeusjärjestelmää vuonna 2015. Sopimuksen jäsenvaltiot ovat velvoitettuja toimiin, jotka suojelevat naisia heihin kohdistuvalta väkivallalta ja sopimus edellyttää jäsenvaltioilta sukupuolisensitiivisiä toimia.¹⁰⁹ Vaikka rikosoikeus on korostuneen kansallinen oikeudenala ja laillisuusperiaate yksi rikosoikeuden ydinperiaatteista, tulisi kansallisten tuomioistuinten olla kykeneviä tulkitsemaan ja tunnistaa tilanteita, joissa kansainvälisillä velvoitteilla on merkitystä erityisesti tilanteissa, joissa kansallinen lainsäädäntö, lakien esityöt ja kansallisen tuomioistuimen oikeuskäytäntö ei anna selkeää

¹⁰⁶ Määttä – Paso 2022 s. 20.

¹⁰⁷ Rintala 2005, s. 281.

¹⁰⁸ *Jasuitis ja Šimaitis v. Liettua*.

¹⁰⁹ Nousiainen – Pentikäinen 2017, s. 56.

vastausta. Näin ollen kansallisen lainkäyttäjän tulisi olla herkkä sukupuolistuneen väkivallan muodoille ja huomioida myös kansainväliset ihmisoikeudet osana prosessia.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Verkkoalustojen rooli ihmiskaupan eri vaiheissa on merkittävä, ja ihmiskaupparikollisuus on internetin myötä saanut uusia muotoja. Digitaalinen väkivalta kuten kostoporno, teknologia-avusteinen uhrin valvominen ja julkinen nöyryytys on tullut osaksi ihmiskaupparikollisuutta. Digitaalisella väkivallalla uhrin toimintakykyyn voidaan vaikuttaa merkittävästi alistaen hänet tekijän määräysvallalle ja psykologiselle kontrollille.

Määräysvaltaan ottaminen on laaja käsite, jonka ymmärtämiseen tulee lain sanamuodon mukaisen tulkinnan lisäksi hakea tukea lain esitöistä. Määräysvaltaan ottamisessa on kysymys psykologisesta kontrollista, jossa uhrin kyky toimia toisin on madaltunut. Määräysvaltaan ottamista ei voi erottaa keinoista, joten psykologista kontrollia on arvioitava myös osana esimerkiksi riippuvaista asemaa, turvatonta tilaa ja painostamista. Niin ikään digitaalisen väkivallan määritelmä on hajanainen sekä kansainvälisesti että kansallisesti ja se on ilmiönä tyypillisesti tutkittu osana lähisuhdeväkivaltaan. Määräysvaltaan ottamista toteen näytettäessä arvioidaan uhrin kykyä toimia haluamallaan tavalla, eivätkä fyysinen väkivalta tai vapauden rajoittaminen ole edellytyksiä sen syntymiselle. Digitaalisen väkivallan vaikutukset ovat luonteensa mukaisesti psyykkisiä. Sekä kansallista ihmiskauppapykälää koskevan hallituksen esityksen että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännön mukaan tulisi kansallisten tuomioistuimien kyetä tunnistamaan psyykinen painostaminen määräysvaltaan ottamisen muotona, mutta tässä näyttäisi olevan vielä haasteita.

Verkkovälitteisessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvassa ihmiskaupassa digitaalinen väkivalta voisi tulla arvioitavaksi määräysvaltaan ottamisen keinona, mutta myös esimerkiksi turvattoman tilan aiheuttajana. Vaikka digitaalista väkivaltaa ei itsessään ole kriminalisoitu, ovat tuomioistuimet rinnastaneet digitaalisen tekotavan muihin tekemuotoihin, ja todenneet sen aiheuttavan muita tekemuotoja vastaavia haittaa uhrille. Olemme tuoneet tutkimuksessa esille rikoksia, joiden yhteydessä kansallinen tuomioistuin on arvioinut digitaalisia tekemuotoja. Lain systematisoinnin kannalta digitaalisen väkivallan käsitteleminen ihmiskaupan lisäksi myös osana muita henkeen, terveyteen, vapauteen ja itsemääräämisoikeuteen kohdistuvia rikoksia on tärkeää. Se on merkittävää myös ilmiön tunnistettavuuden kannalta. Yhtä tärkeää on myös, että digitaalisuutta hyödyntävä ihmiskaupparikollisuus ei jäisi pimentoon, kun kansallinen tuomioistuin arvioi määräysvaltaan ottamisen kriteerin täyttymistä.

Tutkimuksemme osoittaa, että psykologinen kontrolli voi syntyä ja aiheuttaa vakavaa haittaa uhrille myös tapahtuessaan verkossa. Tarkastellessaan verkkovälitteistä vainoamista ja groomingia korkein oikeus on todennut, ettei etäyhteys vaikuta suoraan tunnusmerkistön arviointiin, vaan arviotavaksi tulevat itse teon sisällölliset kriteerit. Tuomioistuimien on noteerannut, että teknologian kehitys mahdollistaa uusia tekotapoja, joita tulee arvioida lainsäätäjän tarkoituksen ja lain sanamuodon rajoissa.

Ottaen huomioon niin kansallisten kuin kansainvälisten tuomioistuinten ratkaisut ja oikeuslähteet katsomme, että ihmiskauppasäännöksen sanamuoto ei sulje pois digitaalisen väkivallan huomioimista osana tunnusmerkistön arviointia. Tutkimuksessamme tarkastelemiemme ilmiöiden ja tapauksien pohjalta väitämme, että nykyisen kansallisen lainsäädännön tulisi tunnistaa digitaalinen väkivalta seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvan ihmiskaupan arvioinnissa. Rikosten tekotapojen kehittyessä myös lainsäädännön soveltuvuutta uusiin muotoihin on kriittisen tärkeää tarkastella, jotta se olisi ajankohtaista ja täsmällistä. Joustavaa soveltamista rajoittavat kuitenkin etenkin rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, joka kieltää toisista tunnusmerkistöistä johdetut analogiat tuomion perusteina, sekä tuomiot, jotka eivät lain sanamuodon ja tarkoituksen perusteella ole ennustettavissa. Suomessa tuomioistuimet ovat korostaneet ratkaisukäytännön johdonmukaisuutta, ja digitaalista väkivaltaa arvioidaan samoin kriteerein, kuin muutakin, joskin ottaen huomioon sen erityispiirteet. Siinä missä etäyhteyden päässä oleva tekijä ei välttämättä kohdistu uhriinsa suoraa fyysistä uhkaa, voivat psyykkinen uhka ja painostus olla vakavia. EIT tukee käsitystä digitaalisesta väkivallasta osana psykologista kontrollia ihmiskaupassa, ja on katsonut siitä tuomitsemisen olevan laillisuusperiaatteen mukaista.

Yhtenäinen ratkaisukäytäntö on oikeuden systematisoinnin kannalta tärkeää.

Verkkovälitteisen rikollisuuden lisääntyessä on tulevaisuudessakin otettava kantaa, miten digitaalista tekemuotoa tulee arvioida suhteessa esimerkiksi osana pahoinpitelyn rikostunnusmerkistössä. Nähdäksemme vahvasti ja heikosti velvoittavat oikeuslähteet vahvistavat, että digitaalinen väkivalta voi perustaa määräysvallan ja ihmiskaupparikos voi siten tapahtua jopa ilman lähikontaktia. Koska digitaalisen väkivallan ja sen vakavuuden tunnistamisessa on vielä haasteita, on kuitenkin olemassa riski, ettei ihmiskaupparikosta kyetä tunnistamaan sen tapahtuessa verkossa. Jotta ihmiskaupan vastainen työ ei jäisi teknologian kehityksen jalkoihin, on lainsäätäjän ja tuomioistuinten tärkeää kyetä reagoimaan digitalisaatioon ja sen mukana tulleisiin tekotapojen muutoksiin.